

Trettanda

Trettandahald hefur verið gjøgnum öldir. Longu í 12. öld vorðu guðstænar-urnar á stórum halgdög-um dramatísðar, og kongadagurinn (6. jan.) gekk sín serliga dæm. Frá 3. stöðum í kirkjunni komu kongarnir í síðum búna og við krúna á hövur gang-andi móti altarinum, fylgdir af sveinum, ið böru gávurnar. So fer ein vekselsangur fram milli prestarnar og kongarnar, alt á bíbilskari grund, og hetta drama endar við offringinn af gulli, myrra og roykisli.

Í 1336 fortelur ein ítalskur söguskrivari frá eini skruðgöngu í Milano, og soleiðis fer hesin biblíski sjónleikurinn frá kirkjunni og út á gøtuna, og endaði við at verða bæði skemt og álvara, t.d. fingur fólk loyvi at bidda þingur undir göngdini. Í Norðanlondum (tö ikki hjá okkum) var trettanda kvøld ein skruðgönga hjá »stjørnufolkunum«, tey böru: jólastjørnuna, sjeystjørnuna, morgunstjørnuna. Fremst gingu uppskrýddir teir heilagu kongarnir: Kaspar, Melchior og Baltasar, hesin seinasti var málaður svartur í andlitinum. Aftaná komu Jesusbarnið við foreldrunum, Anna og Simun, Heródes, Judas og nøgv onnur. Á gomlum døgum varð stjornuvísan sungin og peningur savnaður. Tað vóru skulanæmingar, ið fingur loyvi at útvega sær eitt sindur til livsins upphald á henda hátt, men í 1700 talinum byrjaðu so eisini onnur, fátækafólk og ólukkudýr at ganga hesa skruðgöngu fyrri at fáa pening.

Frá at vera álvarsleg og
hava ein boðskap at bera,
gjørdist henda skrud-
gonga eins og í øðrum
londum meira til fjant og
fias.

Um trettandahald í Føroyum skrivur Robert Joensen í bók síni: »Høgtíðir og veitsluhald á vetri« henda greinastubba, sum vit við loyvi endurgeva:

Tíðir liða. — Ættarlið fara og ættarlið koma. —

Og nú er farið at tynnast
 teirra millum, sum í ung-
 domsleði tóku lut í vei-
 sluhaldinum í trettandu-
 bygdam og kyndilsmessu-
 bygdam, soleiðis sum hes-
 ar samkomur fóru fram,
 og soleiðis sum siður hevði
 verið í langa tíð. — Her
 skulu takast fram nakrar
 frásagnir. — Okkurt verð-
 ur uppi saman, kann tykj-
 ast. Men við tí má verða,
 sum tá má.

Um hvussu trettandu-
haldið fór fram í 1890-
unum í Árnafirði, verður
greitt soleiðis frá:

»Trettandaafan, 5. januar, byrjaðu gestirnir at koma til bygdar. Flestir komu tó morgunin eftir, og høgtíðarhaldið byrjaði tíðliga sjálfvan trettanda dag 6. januar.

Byrjað varð við tí, at lestrarboð fóru um bygdina, og komu bóðini í hvørt hús, nær ið lestur skuldi lesast hjá Mikkjalá bókna í Útistovu. Størsta roykstovnan í Arnafirði tá var í Útistovu. Har savnaðust tá so mong, sum rúmdust inni. Gestirnir høvdu fingið blóðskap í teimum húsum, har teir hildu til. Sálmur bleiv sungin, bøn varð lísín, lestur varð lísín, so aftur bænarahald og sálmasong-ur. Meðan táð bleiv lísíð, kókaði pottur prutlandi yvir eldi við restum kjøti. Kvirt var inni, men konufólkini gingu stillisliga í millum fyr í ansa eftir eldi og potti og taka hond í eitt og annað, sum endiliga var neyðugt at gera, meðan hundagoyggi høyrdistuttanifrá, av tí at fleiri gestir nærkaðust bygdini.

Kanska það ekki bleiv farið upp á gólv beinan vegin, sum at lestrarhaldið var, þú at enda komið, men so skjótt sum gestirnir hövdu fingið dægurða í tilhaldshúsi teirra - bleiv farið upp á gólv í roykstovuni hjá útistovubóndanum, og dansað varð til tann klára dag.

Tá gestirnir ímóti morgni skuldu fara til húsa heim upp um fjöll, komu øll saman á einum velli við bygdina. Uppi á

Váli. Har takkaðu gestir-
nir fyrri blóðskapin, og
hendan stundin var ofta
tann mest hagtakandi
undir hesum tugtshaldi-
num, har vinur takkaði
vini við góðum orðum, og
stundum hildu summi
leingi í hondina á hverjum
orðum við fögurum orðum.
Hetta var vinarlig skiln-
aðarstund eftir gott ver-
gildi í Arnafirði. Til
seinast varð ringur slegin
Uppi á Váli, har avskæðs-
visa bleiv kvöðin, og byr-
ar hon soleiðis:

»God Nat og Farvel
— jeg ønsker og siger af
Hjerte og Sjæl,
thi her har jeg levet
fornøjet og fro,
jeg kom med de andre i
Dans mig at sno.
Nu vil jeg bort rejse; thi
siger min Sjæl;
God Nat og Farvel.«

Tá visan var at enda komin, var kanska einarferð enn sagt farvel og takkað fyrri blóðskapin, og gestirnir fóru trúðandi eftir götuni upp um fjall til húsa heim, meðan bygdarfólkið leitaði oman aftur, summi at fáa sér ein stuttan blund, aðrenn tey byrjaðu dagsins verk. Övuligt var tá ekki, at menn beinan vegin fóru í hagan eftir torvi, meðan teir kvóðu innantanna og livdu um aftur ein part av gildisnáttni við leypu á baki.

„Einaferðina, eg fór til Árnafjarðar á halda trettandandi, vóru vit fleiri í fylgi, sum skikkur var“, sigur heimildarmaður. „Farið varð til gongu trettandamorgun. Eg hevði einki viðföri uttan einar turrar hosur, og vóru vit klæddir sum menn tá í tíðni vóru ilætnir til at kunna fara til vertskap, í føroyskum klæðum frá innast til uttast, og í húðaskóm. Ongantið svav eg, so eg fór ikki úr klæðunum. Morgunin eftir trettandi fóru vit øll í fylgi heim aftur og gekk leiðin yvir Áarskarð. Komnir hagar var ljóst, og tá varð ringur sligin uppí Áarskarði, har vit endaðu veitsluna, áðrenn leiðin gekk oman av fjallinum og til húsa heim.“

Eftir gamlari rokning
byrjaði seyðaaírið á trett-
andu. Tá var brundtíðin
at enda komin, og um
trettanduleiti fóru menn
eftir veðragjölingum.

Seyðamaður, sum legði frá sær, endaði starv sítt á trettandu, og annar tók við. Somuleiðis var tað, tá

Longu í 12. öld vorðu guðstænar á stórum haldögum dramatísarar og kongadagurinn (6. jan.) fékk sín serliga dæm...

bóndi lat kongsgarð frá sær, so var skiftið á trettandu, tí tá var ársskifti seyði, seyðarøkt og seyðabýti viðvíkjandi. Í sjálvum gerðandisardeiðinum fyrr í tíðini var trettandidagur ein merkisdagur.

Av síðum, sum knýttu seg at trettandu, kann nevast, at ljós mátti brenna alla trettandunátt.

Genturnar hövdu fyrr í tíðini tann sið, at tær á trettandu nátt lögdu sokkabond undir koddan við knúti á (summi siga, at knútarnir vóru triggir) og søgdu:

»O alle de hellige konger
lad mig i drømme se,
hvis seng jeg skal rede,
hvis dug jeg skal brede,
hvis brud jeg skal være
med lykke og ære.«

Søgnin sigur, at tröllini hildu trettandu á Tröllanesi, og eftir hesum sigst bygdin at hava fingið navn.

Tá ið tey stoyttu kertu-
ljós fyrr, stoyttu tey eisini
kongaljóð at brenna á
trettandu. Hesi ljós blivu
stoytt sum trý kertuljóð í
einum. —

Ī dag hava vit ta gleði.

at guðstænastru eru kringlandið trettandakvöld og verður peningur innsavnaður til ytrimissión, hetta er sera hóskaði, tí nettupp við vísmönnum mætti heidningaheimurin Jesu.

»Hvar er nýfæddi jöðakongurinn«, spurdu teir. Teir leitaðu og funnu barnið, men stöðgaðu ekki her: »Teir lögðust á knæ og tilbóðu, og teir lótu upp goymslur sínar og böru ti gávur: gull, roykilsli og myrra. Latíð okkum gera það sama.

jh.

Loysnin av krossorðinum í jólablaðnum

[illegible]

Fotosatsur

Skjót avgreiðsla.

Sosialurin
tlf. 11820 og 14720

Kioskot

